

Název: Charakteristické rysy jazyka a jejich interpretace

Autor: Daniel Rusek

Diplomová práce Daniela Ruska se koncentruje na problematiku charakteristických rysů jazyka v kontextu studia komunikačních systémů některých živočichů, v kontextu evoluce jazykových kompetencí (předchůdci rodu Homo a moderního člověka) s oporou v analytických prostředcích filosofie lingvistiky. Cílem práce je interpretace charakteristických rysů jazyka (především těch, které vymezil Hockett, Chomsky a Reboulová) a tvorba vlastního stanoviska – ať už s ohledem na volbu jednoho z přístupů k jazyku v rámci filosofie lingvistiky, tak také s ohledem na výběr minimální množiny nutných a postačujících charakteristických rysů jazyka.

Práce je po formální i obsahové stránce vytvořena s vysokou mírou pečlivosti, autor s naprostou poctivostí dokumentuje všechny použité zdroje, citační aparát je enormně rozsáhlý a pestrý (poznámek je bezmála 300 na zhruba 50 stran textu). V tomto smyslu autor vytvořil velmi dobrý příklad diplomové práce kompilačního typu. Nicméně za slovem kompilace musí být viděna velmi náročná práce s primárními i sekundárními zdroji, které byly až na výjimky v angličtině a musí být doplněno, že práce se od kompilovaného obsahu nakonec posouvá k vlastnímu validnímu zhodnocení, tvorbě vlastní pozice a k její obhajobě. Navíc v českém prostředí neznám text, který by takto pečlivě zmapoval všechny možné charakteristické rysy jazyka a doplnil je obdobně zajímavou a postačující skupinou komparativního materiálu (odkazy na konkrétní komunikační schopnosti živočichů a předchůdců moderního člověka).

Autor práci otevírá rozbořem tří přístupů k povaze jazyka, jak je nabízí heslo ve Stanfordské encyklopedii filosofie (heslo Philosophy of Linguistics) – jedná se o externalismus, emergentismus a esencialismus. Následuje podrobná analýza jednotlivých charakteristických rysů jazyka u Hocketta, rozbor Chomského univerzální gramatiky a představení pozice Anne Reboulové (a také její kritiky Hocketta) a některé kritiky Chomského UG. Třetí přehledová kapitola mapuje specifičnost jazykových kompetencí člověka (Homo sapiens), jeho předchůdců a všímá si také studií komunikačních/jazykových schopností šimpanzů, ale také dalších živočichů.

Originální příspěvek autora přináší kapitola 5 Interpretace poznatků a vlastní východisko (s. 48-51). Daniel Rusek částečně souhlasí se závěry Anne Reboulové, která Hockettovy rysy osekává na pěti: zaměnitelnost, sémantičnost, decoupling, diskrétní nekonečno a přenos tradic (s. 48-49), ale z těchto vyzdvihuje především decoupling (který spojuje se schopností abstrakce) a naopak připomíná Reboulovou poněkud opomíjenou produktivitu. Decoupling a produktivita společně s rekurzí (či Merge) tvoří trojici, kterou autor pokládá za zásadní a tak vymezuje jádrové charakteristické rysy, které by mohly mít povahu nutných a postačujících podmínek jazyka. Současně se jasně vymezuje proti některým zdánlivým shodám mezi

Hockettem a Chomským (např. s ohledem na diskrétní nekonečno, s. 50) a hlásí se k esencialistické a chomskyánské filosofii lingvistiky.

Vzhledem k tomu, že naprostou většinu otázek jsem ke vznikající práci pokládal v průběhu její více než půlroční intenzivní tvorby, dalších otázek se zdržím.

Bakalářskou diplomovou práci Daniela Ruska hodnotím jako velmi poctivě vytvořenou, velmi zdařilou a především prospěšnou pro shrnutí našich znalostí o původu jazykové kompetence. Věřím, že by na ni bylo možné vhodně navázat v dalším magisterském studiu při tvorbě magisterské diplomové práce, která by se soustřeďovala například na podrobnější analýzu komunikačních (a jazykových?) systémů živočichů, nebo na rozbor problematiky vzniku language for thought (a schopnosti abstrakce). Práci velmi rád doporučuji k obhajobě a navrhuji její hodnocení stupněm A.

Lukáš Zámečník